

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็้มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังอยู่ในยุคสมัยที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสลับซับซ้อนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนรวมจึงเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นด้วย ความสลับซับซ้อนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษานี้ ทำให้นักเรียนต้องได้รับการแนะแนวที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิต เลือกประกอบอาชีพ และมีวิธีปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (ชาติรี เมืองนาโพธิ์, 2533 : คานิยม) ปัจจุบันสถาบันการศึกษาของไทยได้จัดให้มีการแนะแนวในทุกระดับการศึกษา โดยถือว่าการแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ ในการช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นั่นก็คือการพัฒนาคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ธีระ ชัยยุทธยรรยง, 2535 : 14)

เมื่อพิจารณาสภาพของสังคม จะเห็นว่ามีส่วนที่ก่อให้เกิดปัญหากับนักเรียนได้มากมาย ทั้งปัญหาที่มองเห็นได้ชัดและปัญหาที่ซ่อนเร้น โดยปกติเรามักจะมองเห็นปัญหารุนแรงและหนัก ๆ ปรากฏอยู่ในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นมากกว่านักเรียนวัยประถมศึกษา แต่ถ้าศึกษาให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่แท้จริงมีรากฐานมาตั้งแต่เด็กอยู่ ฉะนั้น ถ้าได้มีการแนะแนวอย่างเหมาะสมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา ก็อาจจะช่วยผ่อนหนักเป็นเบา หรือจัดปัญหาออกไปได้มากมาย ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาอาจจะไม่เกิดขึ้น ถ้าได้มีการแนะแนวตั้งแต่โรงเรียนประถมศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2514 อ้างถึงใน สุทัศน์ ทิพย์สุวรรณ, 2523 : 1)

การแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา คือการให้บริการช่วยเหลือนักเรียน ในด้านการพัฒนาตน ใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ สอนให้รู้จักใช้เหตุผลในการ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อความสุขสำเร็จ ในชีวิต (พล แสงสว่าง, 2528 : 29) โดยมีบริการแนะแนวเป็นบริการที่จัดขึ้นสำหรับ นักเรียนทุกคน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

- 1) ป้องกันปัญหา
- 2) แก้ไขปัญหา
- 3) ส่งเสริมพัฒนาตัวนักเรียนด้านการศึกษา อาชีพ และสังคมส่วนตัว

และเพื่อให้วัตถุประสงค์ดังกล่าวบรรลุผล การแนะแนวจึงกระจายการให้ บริการออกเป็น 5 บริการ ตามที่ วัลนิกา ฉลากบาง (2535 : 145) กล่าวไว้ดังนี้

- 1) บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล
- 2) บริการสนเทศ
- 3) บริการให้คำปรึกษา
- 4) บริการจัดวางตัวบุคคล
- 5) บริการติดตามและประเมินผล

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2532 : 2) ได้กล่าวถึงความจำเป็น ของการจัดการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาว่า

- 1) เด็กต้องเผชิญสิ่งแวดล้อมใหม่ในโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ
- 2) เด็กประถมศึกษากำลังพัฒนาในทุกด้าน ควรได้รับการส่งเสริมและ

สนับสนุน

- 3) สภาพของสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองห่างเหินกัน
- 4) สภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้นักเรียนเกิดความสับสน
- 5) นักเรียนต้องดิ้นรนเพื่อการเรียน และการเตรียมตัวในอาชีพมากขึ้น

จากความจำเป็นของการจัดการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาที่กล่าวมา หากโรงเรียนประถมศึกษาได้จัดการแนะแนวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ก็จะมี ประโยชน์หลายประการ ดังที่ รวีวรรณ ชินะตระกูล (2537 : 70-71) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการแนะแนว ไว้ว่า

- 1) ช่วยให้นักเรียนมีความมั่นคงทางจิตใจ
- 2) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม
- 3) ช่วยให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี
- 4) ช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนได้ดีขึ้น
- 5) ช่วยครูในการแก้ปัญหาของนักเรียน
- 6) ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา การเลือกอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมแก่นักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

7) ช่วยให้นักเรียนรู้แนวทางการศึกษาต่อ

จากความจำเป็นและประโยชน์ของการแนะแนว รวมทั้งการจัดบริการทั้ง 5 บริการ อันเป็นหัวใจสำคัญของการแนะแนว จึงกล่าวได้ว่าในโรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีการแนะแนว อย่างไรก็ตาม เจียรนัย ทรงชัยกุล (2533 : 556-557) กล่าวว่า สภาพการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศไทย หลายแห่งในปัจจุบัน ยังต้องอาศัยครูแนะแนวโดยสมัครใจที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้คัดเลือกจากครูประจำการของโรงเรียน ที่เต็มใจช่วยเหลืองานแนะแนว และมีคุณสมบัติด้านอื่นที่เหมาะสมมาช่วยรับผิดชอบงานแนะแนวของโรงเรียนเป็นหลัก รวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากคณะครูของโรงเรียน เพื่อช่วยร่วมรับผิดชอบงานแนะแนว ทั้งนี้ โดยมีครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดบริการแนะแนวให้แก่ นักเรียน และจากการศึกษาของ จินดารัตน์ ศรีสุภากาญจน์ (2535 : 96) พบว่าปัญหาการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร คือ ขาดครูแนะแนวโดยตรง ครูแนะแนวส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการแนะแนว ขาดความร่วมมือจากครูอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากภาระการสอนมีมาก ผู้บริหารไม่มีความรู้ในงานแนะแนว ขาดเงินงบประมาณ ขาดห้องแนะแนว ขาดความร่วมมือจากนักเรียนและผู้ปกครอง อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนบ้านป่าแดง อำเภอบ้านเม็ง จังหวัดชลบุรี และโรงเรียนบ้านหนองผูกเต่า อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี เรื่องปัญหาการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนพบว่า ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญหรือจบทางด้านงานแนะแนว ไม่มีห้องเฉพาะสำหรับให้คำปรึกษา ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือ และผู้ปกครองไม่รู้จัดการแนะแนว (วรรณภา พรหมบุรณย์, 2533 : 633)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า การจัดการแนะแนวในโรงเรียน ประถมศึกษา ยังไม่อยู่ในสภาพที่น่าพึงพอใจ เช่น ครูแนะแนวไม่ได้จบทางด้าน การแนะแนว โดยตรง ขาดสถานที่ในการจัดบริการแนะแนว ครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาทำงานแนะแนว และเพื่อให้เห็นชัดว่าได้ข้อมูลที่ชัดเจน ว่าการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ยังอยู่ในสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจ ผู้วิจัยจึงได้ ทำการศึกษาทดลอง (Pilot Study) เพื่อสำรวจสภาพการปฏิบัติงานแนะแนว ในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเทพา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 47 โรงเรียน ได้ข้อมูลกลับ 40 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.10 ผลจากการสำรวจพบว่าสภาพการปฏิบัติงานแนะแนวของครูแนะแนว โดยภาพรวม อยู่ในสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจ เพราะยังปฏิบัติงานแนะแนวที่สำคัญยังไม่ครบถ้วนทุกงาน เช่น การให้คำปรึกษา การจัดหาทุน การรวบรวมข้อมูลนักเรียน ฯลฯ ซึ่งจากความสำคัญและ ประโยชน์ของการจัดการแนะแนว ที่มีต่อนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้กล่าว มาแล้ว ครูแนะแนวควรจะปฏิบัติงานแนะแนวที่สำคัญให้ครบทุกงาน เพื่อให้การปฏิบัติงาน บรรลุวัตถุประสงค์ของการแนะแนว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาสภาพปัญหา และสาเหตุในการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานแนะแนว และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร การประถมศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประถมศึกษาใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาครูแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา ให้สามารถจัดการแนะแนวได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานแนะแนวและการปฏิบัติงานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานแนะแนวและการปฏิบัติงานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
- 2.3 เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานแนะแนวและการปฏิบัติงานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา

ความสำคัญและประโยชน์

1. ด้านความรู้

- 1.1 ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการแนะแนว ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลาทราบสภาพการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
- 1.2 ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการแนะแนว ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลาทราบปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
- 1.3 ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการแนะแนว ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลาทราบสาเหตุของปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 เป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการแนะแนว ของสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ปรับปรุงสภาพการปฏิบัติงานแนะแนว ให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น

2.2 เป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการแนะแนว ของสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา วางแผนเพื่อป้องกันสาเหตุ และแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน แนะแนว

2.3 เป็นแนวทางในการค้นหาวิจัย เกี่ยวกับการปฏิบัติงานแนะแนวต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าได้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

1.1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานแนะแนว และการปฏิบัติงานบริการแนะแนว ใน 5 บริการ ได้แก่ บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล บริการสนเทศบริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามและประเมินผล

1.2 ศึกษาปัญหาการดำเนินงานแนะแนว และการปฏิบัติงานบริการแนะแนว ใน 5 บริการ ได้แก่ บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามและประเมินผล

1.3 ศึกษาสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานแนะแนว และการปฏิบัติงาน บริการแนะแนวใน 5 บริการ ได้แก่ บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามและประเมินผล

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการแนะแนว
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ถือว่ากลุ่มตัวอย่างตอบตามสภาพ
ความเป็นจริง ในการปฏิบัติงานแนะแนวของโรงเรียน ที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดอยู่ทุกประการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการปฏิบัติงานแนะแนว หมายถึง สภาพที่ปรากฏอยู่จริงขณะนั้น ในการ
ปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
2. ปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนว หมายถึง อุปสรรค หรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน
แนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
3. สาเหตุของปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนว หมายถึง ต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานั้นในการ
ปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
4. การแนะแนว หมายถึง การช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จัก
สภาพแวดล้อม สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถปรับตัวเข้ากับ
สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

5. บริการแนะแนว หมายถึง บริการที่ฝ่ายแนะแนวของโรงเรียน จัดขึ้นให้นักเรียน ประกอบด้วย 5 บริการ ดังนี้

5.1 บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล เป็นงานรวบรวม รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน ในเรื่องความสนใจ ความสามารถ ความถนัด เจตคติ ลักษณะนิสัย อารมณ์ ฯลฯ พร้อมทั้งสิ่งแวดล้อมของนักเรียน เช่น สภาพ ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในบ้าน อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียน และนักเรียนรู้จักตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อนำเอา ข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการแนะแนว

5.2 บริการสนเทศ เป็นงานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ให้นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการศึกษา อาชีพ และสังคมอย่างกว้างขวาง สามารถนำความรู้ ความเข้าใจเหล่านั้นไปพิจารณา และตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และปรับปรุงบุคลิกภาพได้อย่างเหมาะสม

5.3 บริการให้คำปรึกษา เป็นการพูดคุยที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและ สิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนา อย่างเหมาะสม

5.4 บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นงานที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ การฝึกฝน หรือการสงเคราะห์ช่วยเหลือตามควรแก่กรณี ขณะที่อยู่ในโรงเรียนและ ออกจากโรงเรียนไปแล้ว

5.5 บริการติดตามและประเมินผล เป็นงานติดตามผลการดำเนินงานบริการ ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประเมินผลการดำเนินงานแนะแนวและ งานอื่น ๆ ของโรงเรียน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2532 : 3)

6. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดสงขลา

7. ครูแนะแนว หมายถึง ครูผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการแนะแนวของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสงขลา โดยผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้ง

8. ระดับของปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนว หมายถึง ค่าเฉลี่ยของปัญหาการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ประเภทมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 - 5.00	ระดับปัญหามากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 - 4.50	ระดับปัญหามาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 - 3.50	ระดับปัญหากลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 - 2.50	ระดับปัญหาน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.50	ระดับปัญหาน้อยที่สุด